

BIBLIOTECA FAGES DE CLIMENT

FIGUERES

CLUB DE LECTURA

Curs 2021-22

TERESA, O LA VIDA AMOROSA D'UNA DONA

Carme Montoriol i Puig

**Ens acompanyarà la Filòloga
Anna Maria Velaz i Sicart,
estudiosa de la vida i obra de CMiP.**

Figueres Cultura

**DILLUNS, 30 DE MAIG
A 2/4 DE 5 DE LA TARDA**

**Coordina:
Magda Bosc i Rocamora**

Carme Montoriol i Puig (Barcelona, 25 de juny de 1892^[2] - 26 de juliol de 1966) va ser una traductora, narradora, poeta, dramaturga i pianista catalana.

□ Biografia

Neix a Barcelona en el si d'una família burgesa d'origen empordanès, filla de Josep Montoriol i Tarrés, germà del pianista Enric Montoriol i Tarrés, i d'Antònia Puig i Pujades, ambdós nascuts a Figueres.^[4] Per part de pare està emparentada amb l'enginyer i intel·lectual Narcís Monturiol; per part de mare amb l'escriptor i polític Josep Puig i Pujades. Tot i néixer i viure a Barcelona, es considera figuerenca i empordanesa, i així ho manifesta en diverses ocasions.

Formació

Creix en un entorn intel·lectual i artístic, i rep una sòlida educació. Des de la infància, sent una fascinació especial pel teatre i participa en diverses funcions familiars i *amateurs*. L'hàbit de la lectura li desperta l'interès per les llengües: participa en els primers cursos de català que Pompeu Fabra impartia a l'Institut d'Estudis Catalans, i arriba a dominar, a més del català i del castellà, el francès, l'anglès, l'alemany i l'italià. El coneixement d'aquestes llengües i la sòlida formació intel·lectual que va adquirint la porten a apreciar els grans pensadors i escriptors europeus, i molts cops a traduir-los, pel pur plaer de fer-ho.

Va ser una dona intel·lectualment molt ben preparada, concertista de piano, dramaturga, traductora, novel·lista i també poeta.

La carrera musical

Estudià música amb el mestre Vidiella i després perfeccionaria l'instrument amb Frank Marshall, i cap als vint anys inicià la carrera de concertista de piano, com a solista i amb el trio format la seva germana Lina Montoriol –o bé Jacinta Torner– al violí, Montserrat Cassadó al violoncel, i ella mateixa al piano.^[5] Actuà –sola o amb aquest trio– en diverses sales de Catalunya, entre les quals el Palau de la Música Catalana i obtingué tota mena d'elogis.^{[6][7]} També va actuar com a acompanyant d'Aurora Bertrana en sonates de violoncel i piano.

L'activitat com a escriptora

També s'interessà per l'escriptura, i en concret per la **poesia**. Feu els primers poemes pels volts de 1920, alguns d'ells recitats en públic o publicats en revistes de l'època. Malgrat haver estat excel·lentment

valorada per crítics com Alexandre Plana, i coneguda a través de les lectures orals en actes públics o l'edició en premsa, mai va aplegar la seva poesia en un llibre.

L'any 1927 va començar a col·laborar en **premsa**: a *La Veu de Catalunya*, *El Dia*, de Terrassa, *La Nova Revista*, *Joia*, de Badalona, i *Ciutat*, de Manresa. A partir de 1930 començà a publicar a *Mirador*, i hi col·laborà fins al 1931, i a *La Revista*, on ho feu fins al 1935. El 1931 va fer algunes col·laboracions a les publicacions *La Dona Catalana* i *Evolució*. I el 1932 a *La Nau*. L'any 1935 publicà algunes col·laboracions a *La Publicitat* –on també tingué la secció fixa *Impressions de Sicília*– i a *D'Ací i d'Allà*. El 1936 a *La Rambla* –on publicà la secció *El fet de la setmana*– i a *La Humanitat*.

Tot i ser una de les primeres dones que escriu **teatre** a Catalunya, i fer un teatre que es considerava atrevit, ràpidament assolí renom entre la crítica i el públic. El 20 de gener de 1930 s'estrenà com a dramaturga amb la comèdia dramàtica en tres actes *L'abisme*, que tractava de l'enfrontament entre una mare i una filla enamorades del mateix home i fou representada al Teatre Novedades de Barcelona: *Hom diu que la seva obra és la de més qualitat de la temporada en què s'estrena. Hi planteja un problema ambiciós i el resol amb una austeritat exemplar*. El dia 25 de gener del 1934 estrenà, al Teatre Poliorama de Barcelona, l'obra dramàtica *L'huracà*, on s'endinsà en els sentiments d'una vídua jove i atractiva, enamorada del seu fill. Aquell any 1936 estrenà les obres teatrals *Avarícia*, una comèdia dramàtica sobre l'amor paterno-filial representada al Teatre Novedades i *Tempesta esvaïda*, una comèdia ambientada en la vida marinera, musicada per Joaquim Serra, que va ser estrenada al Teatre Nou de Barcelona. Llevat d'aquesta última, totes les obres apareixen publicades a la col·lecció quinzenal «Catalunya Teatral» de la llibreria Millà. La influència dels drames d'Ibsen i de les teories freudianes són clares en totes les seves obres de creació. L'autora s'endinsa en la introspecció psicològica dels personatges i en planteja el debat moral intern i l'educació sentimental. En aquest sentit, l'aposta per temes poc convencionals, considerats incòmodes i atrevits –doblement atrevits per ser una dona qui els plantejava– i l'ús d'un llenguatge modern i culte, suposen una important aportació a l'intent de renovació de l'escena teatral catalana del moment.

El 1930 publicà la seva única **novel·la**, *Teresa o la vida amorosa d'una dona*, ambientada a la ciutat de Figueres, on plantejava els dubtes morals d'una dona casada i l'ensopiment de la seva vida quotidiana. Havia publicat contes a *La Veu de Catalunya* –*Els contes*

de la *Veu*– i a la revista *Mirador*. El 1936 publicà el recull de narrativa breu *Diumenge de Juliol*.

Traductora

L'any 1928 havia publicat la traducció catalana dels sonets de Shakespeare, en vers i respectant-ne l'estructura original. La traducció, dedicada a Pompeu Fabra, causà un gran renou entre el món intel·lectual català, sorprès del reeiximent d'un projecte tan difícil: «*Enamorada d'aquesta obra de Shakespeare, vaig transcriure al català, i per a mon sol plaer, alguns dels Sonets, triats precisament entre aquells que encara no havien estat mai traduïts. En tenia una trentena, quan un dia, a l'Institut d'Estudis Catalans, vaig llegir-los al meu estimat mestre Pompeu Fabra, el qual, benevolent, volgué no trobar-los massa dolents, i m'encoratjà a continuar-ne la traducció, amb el propòsit, fixat d'aquell moment, que aquesta fos completa. La tasca era llarga i difícil, i confesso que sovint havia de flaquejar i creure que no arribaria a dur-la a terme*».

El 1930 tradueix l'obra teatral *Cimbel·lí*, de Shakespeare, i l'any següent la novel·la *Daphne Adeane*, de Maurice Baring. L'any 1935 publica la traducció de *La nit de Reis o el que vulgueu*, una comèdia romàntica de Shakespeare que té un gran èxit en les seves representacions. La majoria de les seves traduccions, tanmateix, resten inèdites, com les traduccions de l'anglès al català de diverses obres de *Lord Byron*, *John Milton*, *Oscar Wilde* i *Rudyard Kipling*; poemes de *Maria Teresa Canals*, *Josep M. de Sagarra*, *Josep Carner* i *Francesc Pujols*, traduïts del català al francès; obres d'*Alexandre Dumas* i *Anatole France*, del francès al català; i l'obra teatral *La vita che ti diedi*, de *Luigi Pirandello*, que tradueix al català.

Dinamitzadora cultural

Cal destacar també la seva tasca de dinamització cultural. Pronuncia conferències a l'Ateneu de Figueres, a l'Ateneu Enciclopèdic Popular de Barcelona, a l'Ateneu Barcelonès i al Club Femení d'Esports de Barcelona, amb temes tan diversos com *Les relacions entre l'home i la dona*, *La vida i l'obra de Shakespeare*, *El teatre d'Ibsen*, *La poesia japonesa*, *La cançó popular*, *La vida de dos compositors romàntics*, *Chopin i Liszt* i *La Renaixença literària catalana*, entre d'altres.

De conviccions feministes, promou la millora de l'educació femenina i la igualtat de gènere. L'any 1932 fou elegida presidenta de l'entitat cultural femenina *Lyceum Club de Barcelona*, que havia contribuït a

crear. Hi desenvolupà diverses activitats, entre les quals les lliçons de català a l'estatge del Club, o les sessions literàries.

Activitat política i exili

Aquell any 1930 ingressà al Comitè Femení pro Amnistia. L'any 1932 ingressà al Front Únic Femení Esquerrista de Catalunya. A partir de l'esclat de la guerra civil, el 1936, va participar activament en la causa republicana i va treballar a la Institució de les Lletres Catalanes, com a secretaria del president Josep Pous i Pagés.

L'any 1937 va traduir al català l'obra *No passaran!*, d'Upton Sinclair, que va editar el Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya. Aquell any s'adherí al Grup Sindical d'Escriptors Catalans i va participar en programes de ràdio. També va publicar dins el volum *Escriptors de la Revolució, La novel·la de guerra i L'escriptor i el moment actual*.

Amb l'entrada de les tropes franquistes a la Ciutat Comtal s'exilia a Lió, França, on el seu oncle, Josep Puig Pujades, era cònsol de la República, però s'hi estigué poc més d'un any. L'any 1940 retornà a Barcelona, on cuidà la seva mare malalta, llegint i escrivint de tard en tard, principalment poesia.

Reconeixement i memòria

Des de 2018 l'Institut de Cultura de Barcelona (ICUB), dins el programa Barcelona Ciutat de la Literatura UNESCO, ha posat en marxa una convocatòria de beques amb el nom de Carme Montoriol. S'adrecen exclusivament a dramaturgues i dramaturgs i estan dotades amb un import total de 12.000 €, distribuïts entre quatre creadors, als quals se'ls cedirà un espai per treballar en una obra en qualsevol llengua, durant dos mesos, en quatre equipaments teatrals de la ciutat, dins de la xarxa de Fàbriques de Creació –l'Escenari Joan Brossa, la Nau Ivanow, la Sala Beckett i el Teatre Tantarantana.

Des de 1998 a Sabadell hi ha una plaça amb el seu nom. També la ciutat de Barcelona, al districte de Sant Martí, ha dedicat una plaça a Carme Montoriol. (Extret de la Viquipèdia)

Anna Maria Velaz Sicart (Figueres, 1948) és filòloga, professora i escriptora figuerenca. Des de menuda va estudiar francès assolint, l'any 1968, el *Diplôme de Langue Française de la Faculté des Lettres et Sciences Humaines* de la Universitat de Tolosa.

Va seguir ampliant la seva formació amb la llicenciatura de Filosofia i Lletres, especialitat de Filologia catalana, a la Universitat Autònoma de Barcelona l'any 1984 i altres cursos relacionats amb la filologia catalana, hispànica i francesa.

L'any 2016 és l'autora del pròleg i curadora de la nova edició de l'obra *Tempesta esvaïda*, una comèdia lírica en tres actes de Carme Montoriol i Puig, amb música de Joaquim Serra i Corominas.

Obres

- *L'Alt Empordà: passat i present dels seus pobles*. Vayreda i Trullol, Montserrat. Figueres: Brau, DL 2006
- *Estudi sobre "Empordà federal": setmanari publicat a Figueres de 1911 a 1923 i de 1930 a 1939*. Serra Milà, Maria Rosa. [Figueres] : [s.n.], [198?]
- *Poemes de Montserrat Vayreda: [antologia 1945-2004]*. Vayreda Trullol, Montserrat. Girona: Diputació de Girona, 2005.
- *Societat Coral Erato: 150 aniversari: caliu literari i poètic*. Velaz i Sicart, Anna Maria. Figueres: [l'entitat], 2012

Referències

---

1. ↑ PADROSA GORGOT, Inés. *Diccionari Biogràfic de l'Alt Empordà*. Girona: Diputació de Girona, 2009.
2. ↑ «Estrena de «Tempesta esvaïda», de Carme Montoriol i el mestre Serra». *La Humanitat*, 10-11-1936, pàg. 2.
3. ↑ «Editen un llibre-disc de 'Tempesta esvaïda' de Carme Montoriol» (en català). Empordà, 07-10-2016. [Consulta: 17 abril 2018 (Extret de la Viquipèdia)]

Brau dona nova vida a Carme Montoriol

A 'Teresa o la vida amorosa d'una dona', la seva única novel·la, de 1932, l'autora empordanesa esquerda el món harmoniós i confortable que sostenia la moralitat burgesa

- *Carme Montoriol va ser considerada una de les principals renovadores del teatre català dels anys trenta* **BIBLIOTECA FAGES DE CLIMENT.**

EVA VÀZQUEZ - FIGUERES

Carme Montoriol Puig (1892-1966), nascuda a Barcelona però d'origen empordanès (era neboda de Josep Puig Pujades, estava emparentada de lluny amb Narcís Monturiol i Josep Pous i Pagès era el sogre del seu germà) està

recuperant el reconeixement que va perdre amb la derrota republicana i l'exili, després del qual ja no va tornar a publicar més. És una reparació, de tota manera, que només pot oferir un reflex pàl·lid del protagonisme que va arribar a tenir als anys trenta com la primera traductora dels *Sonets* de Shakespeare, com l'activista compromesa amb els drets de les dones i, sobretot, com la dramaturga que va renovar, a penes amb tres obres estrenades entre el 1930 i el 1936, el panorama teatral català des de dins mateix dels estereotips del drama de saló.

L'abisme, *L'huracà* i *Avarícia*, recuperats recentment en una edició del seu *Teatre complet* pel TNC, representaven una esquerda en el món harmoniós i confortable que sostenia la moralitat burgesa de l'època abordant temes tabús ("anormals", en deien aleshores), com ara l'amor edípic d'un fill per la mare o la gelosia entre una mare i una filla pels favors del mateix home. A *Teresa o la vida amorosa d'una dona*, la seva única novel·la, publicada el 1932 a la Llibreria Catalònia i finalista al premi Crexells, va plantejar els diferents estadis de la vida sentimental de la protagonista, des de l'abnegació primera, consentint la relació del marit amb una "mulata", fins al despertar de la passió amb un amant propi i la renúncia a aquesta nova servitud per fer-se càrrec dels fills de

l'home adúlter un cop mort. L'elecció de la maternitat, però, no és per Montoriol una claudicació davant aquella vella sentència de Nietzsche segons la qual “la dona és un enigma i la seva solució es diu maternitat”, sinó el vel de fascinació rere el qual es posa al descobert tant l'afany de perpetuació de la masculinitat que encarna el marit, buscant en una altra dona els fills que no li ha donat la legítima, i la covardia de l'amant d'ella que, afrontat a una progènie inesperada, veu com declina el seu desig per la dona que un minut abans encara estimava. Seria un excés considerar aquesta novel·la que Brau acaba de reeditar com un al·legat feminista; més aviat eixampla el ventall d'opcions que tenien les dones, a les quals ofereix l'alternativa de l'emancipació i el domini del seu propi cos.

Domènec Guansé, com recorda Anna Maria Velaz al pròleg d'aquesta nova edició, assegurava que *Teresa* podia “arreglar-se amb orgull entre les millors figures femenines” de la literatura catalana de ficció, i Anna Murià, companya de Montoriol al Lyceum Club, va dir d'ella que era la Víctor Català de la seva generació. La seva irrupció en l'escena cultural va ser realment espectacular. “En el retrat de Carme Montoriol Puig no hi ha marc, l'hi poseu vosaltres: un marc apassionat, d'una fusta on no hi entra el corc”, va escriure Ramon Vinyes. Va tenir també els seus detractors, poc receptius a la perspectiva alliberadora que dibuixava davant de situacions jutjades de morboses, però el cas és que fins i tot els que l'enaltien ho feien sovint servint-se d'elogis intolerables, com el redactor de *La Humanitat* que, arran de l'estrena de *L'abisme*, va sentenciar que per fi algú havia despertat el teatre català de la seva mediocritat; era una dona, afegia com si es tractés d'un inconvenient, però una dona que escrivia com si no ho fos: tenia sensibilitat, “però també intel·ligència”, i aquest era “el fet diferencial”. Quan Ambrosi Carrion, un dels autors més populars del moment, li va retreure amb condescendència que li faltava experiència per afrontar-se als personatges que retratava, ella mateixa es va defensar replicant que menys experiència tenia ell dels pirates, i no havia estat cap entrebanc per dedicar-los una obra, en referència a *La miraculosa*.

Com en la seva novel·la, i en els contes que reuniria el 1936 a *Diumenge de juliol*, el seu èxit es va sustentar en uns diàlegs vius i càlids, allunyats de les declamacions ampul·loses a l'ús, i en “el rebuig de les solucions romàntiques en benefici del realisme i la versemblança”, com apunta Anna M. Velaz. Montoriol va ser una dona del seu temps, com Aurora Bertrana, com M. Teresa Vernet, com Rosa M. Arquimbau o Anna Murià, però potser amb una cultura per damunt de la mitjana que l'havia familiaritzada, no només amb Shakespeare, sinó també amb Henrik Ibsen, Pirandello i Freud, tan present en el seu estudi de la psicologia femenina.